

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع: انتظار

نویسنده: حجت الاسلام و المسلمین علوی تهرانی (زید عزه)

دوران غیبت، دوران خشم الهی

قال الباقر (ع): « إِذَا غَضِبَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَى خَلْقِهِ نَحْنًا عَنْ جَوَارِهِمْ » زمانی که خداوند بر خلائق خشم بگیرد، ما اهل بیت را از آنها دور می کند.

بنابر این روایت دوران غیبت اعم از غیبت صغری و غیبت کبری، دوران خشم خداوند است. امشب می خواهیم به تبیین این موضوع بپردازیم و برای خروج از این دایره غضب راهی ارائه کنیم.

دو نتیجه از زمان غیبت امام زمان (عج)

اولین ثمره غیبت:

امام کاظم (ع) می فرمایند: « إِنَّهُ لَا بُدَّ لِصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ مِنْ غَيْبَةٍ حَتَّى يَرْجِعَ عَنْ هَذَا الْأَمْرِ مَنْ كَانَ يَقُولُ بِهِ إِنَّمَا هِيَ مِخْنَةٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ امْتَحَنَ بِهَا خَلْقَهُ » برای صاحب این امر (صاحب ولایت و امامت) غیبتی است، این غیبت آنقدر طولانی می شود که مردم از ولایت و امامت امام زمان (عج) عدول می کنند. همانا کسانی که از اعتماد به امام زمان (عج) دست برمی دارند بدانند که عصر غیبت عصر امتحان است. بنابراین روایت یکی از نتایج غیبت، دست کشیدن مردم از امام زمان (عج) به عنوان ولی خدا و امام دوازدهم است. در ایام غیبت، وفای به عهد متدینین مورد امتحان قرار می گیرد.

دومین ثمره دوران غیبت:

قال الصادق (ع): « أَمَا وَاللَّهِ لَيُعَيِّنَنَّ إِمَامُكُمْ سِنِينَ مِنْ دَهْرِكُمْ وَ لَتُمَحَّصَنَّ حَتَّى يُقَالَ مَاتَ قُتِلَ هَلَكَ بِأَيِّ وَادٍ سَلَكَ » آگاه باشید! به خدا قسم، امام شما دوره ای از روزگار شما را در غیبت بسر می برد، شما آنقدر مورد آزمایشهای سخت قرار می گیرید که می گویند: او مرده است، او را کشته اند، هلاک شده است، در کدام دره افتاده است؟! (یعنی به مرگ امام زمان (عج) یقین پیدا می کنید).

عصر غیبت امام زمان (عج)، عصر غضب خداست. به این علت که اعتقادات مردم، دچار تزلزل می شود.

به همین جهت و بنابر روایات، عصر غیبت، عصر امتحان و سختی هاست.

با توجه به این مقدمه این سؤال ایجاد می شود که چه حقیقتی می تواند ما را از غضب الهی دور کند؟

آن حقیقت انتظار است.

انتظار چیست؟

در این بحث با بیان معنای دقیق انتظار، این واژه را از ابهام خارج کرده تا بتوانیم بصورتی کاربردی در زندگی خود پیاده کنیم.

انتظار، تحوّل و جوشش درونی است مبتنی بر یک عقیده، که لازمه ی آن عقیده عمل است. چنانکه در روایات آمده است: « أَفْضَلُ أَعْمَالٍ إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ » انتظار فرج یک عمل و یک فعل به حساب می آید. به بیان

دیگر باید انتظار منجر به حرکت شود و در حد عقیده باقی نماند. البته در شارع مقدس، هر عملی باید مبتنی بر یک عقیده باشد و هر ایدئولوژی و راه و روشی باید بر اساس یک جهان بینی و یک اعتقاد شکل بگیرد. بنابراین انتظار مقوله ای مرکب از دو عنصر است: ۱- عقیده، ۲- عمل. در روایت آمده «: أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ أَنْتَظَرَ الْفَرَجِ » چون نفس انتظار به امام زمان (عج) بازمی گردد و امامت، اتمام و اکمال دین است، پس در حقیقت انتظار، عبادت محسوب می شود.

با ذکر این مطالب به این نتیجه رسیدیم که انتظار باید بر اساس عقیده باشد و براساس آنچه از متون دینی به دست آمده، منتظر باید پنج عقیده نسبت به امام زمان (عج) داشته باشد که به بیان آن می پردازیم:

عقیده اول، امام واسطه فیض است

عقیده ی اول نسبت به امام زمان (عج) این است که ایشان تا قیامت واسطه ی فیض الهی است. اگر خداوند بخواهد رحمتش و اجابت دعایش و نصرتش را شامل حال عالمیان کند، این عمل نیاز به واسطه دارد و آن واسطه امام زمان (عج) است. قرآن در خصوص شب قدر می فرماید «: تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَ الرُّوحُ » به این مفهوم است که ملائکه، مقدرات ما را نزد امام زمان (عج) می آورند. این عقیده ی ماست. امام واسطه ی فیض است. اگر مدتی شیئی را در برابر خورشید قرار بدهید تا آتش بگیرد، این اتفاق نخواهد افتاد اما اگر ذره بینی در بین خورشید و آن جسم قرار دهید، آتش می گیرد. همانگونه که ذره بین، حرارت خورشید را متمرکز می کند، امام معصوم (ع) نیز فیض الهی را متمرکز کرده و به عالم می رساند. امام سبب اتصال بین زمین و آسمان است «: أَوَّلًا حُجَّةً لَسَاخَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِهَا » اگر امام (ع) نباشد، آسمان بر زمین خراب خواهد شد. بواسطه وجود امام است که همه موجودات روزی می گیرند و همه چیز در عالم در جای خودش قرار می گیرد.

عقیده دوم، امام ولی و سرپرست امت است

دومین عقیده این است که ما تحت سرپرستی و امامت و رهبری امام (عج) قرار داریم، بنابراین انتظار فرج به این معناست که ما سرپرست داریم. امام زین العابدین (ع) به یکی از صحابه خاص خود بنام اباحالد کابلی فرمودند «: يَا بَا خَالِدٍ إِنَّ أَهْلَ زَمَانٍ غَيْبَتِهِ وَ الْقَائِلِينَ بِإِمَامَتِهِ وَ الْمُنتَظِرِينَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ لِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى ذِكْرُهُ أَغْطَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ وَ الْأَفْهَامِ وَ الْمَعْرِفَةِ مَا صَارَتْ بِهِ الْغَيْبَةُ عَنْهُمْ بِمَنْزِلَةِ الْمُشَاهَدَةِ » ای اباحالد! آن گروه از مردم که در زمان غیبت او امامتش را پذیرفته و منتظر ظهورش هستند، برترین مردم همه زمان ها هستند، زیرا خداوند - که گرامی و بلند مرتبه است - چنان خرد و درک و شناختی به آنها ارزانی داشته که غیبت [او عدم حضور امام] برای آنها همانند مشاهده [او حضور امام] است.

اعتقاد اطاعت و باور نسبت شخص منتظر نسبت به امام (عج) در عصر حضور همانگونه است که در عصر غیبت است.

عقیده سوم، امام حی و حاضر است

سومین عقیده ای این است که ایشان زنده هستند و در همین دنیا زندگی می کنند. یعنی اینکه در عوالم دیگر مثل برزخ و امثال آن حضور زندگی نمی کنند. این مطلب از توقیع مبارک ایشان به شیخ مفید مورد استناد قرار می گیرد. در کتاب موسوعة التوقيعات نقل گردیده که امام زمان (عج) خطاب به شیخ مفید فرموده اند «: فَإِنَّا يُحِيطُ عَلَمُنَا بِأَنْبَائِكُمْ وَ لَا يَغُزُّ عَنْ شَيْءٍ مِنْ أَخْبَارِكُمْ ... إِنَّا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمَرَاغَاتِكُمْ وَ لَا

نَاسِينَ لِذِكْرِكُمْ» جناب شیخ، تمام اخبار شما در علم ماست و هیچ یک از اخبار و احوال شما بر ما پوشیده نیست، ... ما نسبت به اعمال شما بی خبر نیستیم و یاد شما را فراموش نکردیم.

در هفته دو بار، روزهای دوشنبه و پنجشنبه نامه اعمال شیعیان به ساحت مقدس بقیة الله (عج) عرضه می شود و ایشان برای ما دعا می کنند. از گناهان ما اندوهگین می شوند. پس باید بدانیم که زمام امور ما بدست ایشان است.

عقیده چهارم، ما سبب غیبت امام هستیم

چهارمین عقیده این است که ما موجبات غیبت امام (ع) را فراهم کرده ایم. خواجه نصیرالدین طوسی در کتاب شرح تجرید الاعتقاد می فرماید: «وجوده لطف و تصرفه لطف آخر و غدمه منا» «اینکه خداوند نعمت وجود امام زمان (عج) را به ما ارزانی داشته از باب لطف اوست، و اینکه در امور زندگی ما تصرف می کند لطف دیگری است، اما غیبت ایشان از جانب ماست.

امام (عج) در توقیعی چنین می فرماید: «فَمَا يَحْبِسُنَا عَنْهُمْ إِلَّا مَا يَتَّصِلُ بِنَا مِمَّا نَكْرَهُهُ وَ لَا نُؤْثِرُهُ مِنْهُمْ» «هیچ چیز شما را از ما دور نکرد مگر گناهان شما، چیزی که ما دوست نداریم از شما ببینیم.

عقیده پنجم، ظهور امام قطعی است

پنجمین اعتقاد این است که ایشان حتما خواهند آمد. امام باقر (ع) به ابوحمزه ثمالی فرمودند: «يَا أَبَا حَمْزَةَ مِنَ الْمُحْتَمُونَ الَّذِي حَتَمَهُ اللَّهُ قِيَامُ قَائِمِنَا فَمَنْ شَكَّ فِيْمَا أَقُولُ لَقِيَ اللَّهَ وَ هُوَ كَافِرٌ بِهِ» «ای اباحمزه! از رخدادهایی که خداوند وقوع آن را قطعی ساخته است قیام قائم ماست، هر کس در آنچه می گویم تردید کند، خدا را ملاقات خواهد کرد در حالیکه کافر است.

امر ظهور امام زمان (عج) حتمی است و از جمله مواردی است که عباراتی مثل اگر، شاید، ممکن است، امکان دارد و ... در آن راه ندارد. همچنانکه حضرت رسول اکرم (ص) فرمودند: «وَاللَّهِ لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَخْرُجَ قَائِمُنَا مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ» «به خدا قسم اگر از عمر دنیا فقط یک روز باقی مانده باشد، خداوند آن روز را چندان طولانی کند تا قائم ما که از اهل بیت من است، ظهور کند. وقتی منتظر به این پنج اصل باور داشته باشد، این اعتقاد برای او منشأ عمل می شود.

رفتار منتظر

ما در زمان غیبت سه نوع رفتار داریم:

1- رفتار مربوط به خودمان

2- رفتار نسبت به دیگران

3- رفتار نسبت به امام زمان (عج)

در مورد اعمال و رفتار خودمان باید اهل ورع باشیم. در قرآن آمده است: «لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ» «با توجه به حدیث ثقلین که می فرماید: «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَ عِثْرَتِي» «هر حکمی که شامل قرآن شود، شامل عترت هم می شود. طبق آیه، درک قرآن تطهیر می خواهد بنابراین درک عترت هم تطهیر می خواهد. باید اهل ورع باشیم تا امام زمان (عج) را درک کنیم. امام صادق (ع) فرمودند: «مَنْ سُرَّ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَ لْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظَرٌ» «هر کس می خواهد از اصحاب و

منتظران امام زمان (عج) باشد باید انتظار بکشد و در حال انتظار، به تقوا و خوش خلقی رفتار نماید. رفتار دیگر منتظر نسبت به خود این است که معارف اهل بیت (ع) را و حلال و حرام آن را از دو منبع قرآن و روایات بیاموزد.

بعد از آنکه رفتار خود را طبق مواردی که گفته شد اصلاح کرد، نوبت به دقت در رفتار خود نسبت به دیگران می رسد. در این باره، سه وظیفه دارد:

1- به مردم معارف اهل بیت (ع) را بیاموزد.

2- مردم را به سوی امام زمان (عج) دعوت کند.

3- از دوستداران امام زمان (عج) رفع گرفتاری کند.

ما با انجام وظایف خودمان، آمادگی پیدا می کنیم تا با انجام وظایفمان نسبت به دیگران، به امام زمان نزدیک می شویم.

سومین بخش رفتار ما، وظایف ما نسبت به امام (ع) است. منتظر باید در ایام غیبت برای امام عصر (عج) صدقه بدهد، این عمل ناشی از آن اعتقادی است که امام خویش را حی و حاضر در عالم می داند و از آنجا که انسان زنده در مواجهه با خطرات است، برای رفع آن صدقه می دهد.

منتظر باید هر روز دعای عهد بخواند. چون اعتقاد دارد که امام زمان (عج) (رهبر و امام اوست پس هر روز باید با او بیعت کند و تجدید عهد نماید. منتظر باید امام (ع) را در زندگی خود داخل کند و اعمال مستحبی مکرر برای او انجام دهد تا حی بودن امام خویش را به جهانیان اعلام نماید.

پس در بُعد عقیدتی انتظار فرج، پنج باور مطرح شد و در خصوص رفتار و وظایف منتظر نیز سه دسته وظایف ذکر گردید.

کسی که اینگونه منتظر ظهور امام زمان (عج) باشد اگر از دنیا برود و امام را نبیند، خداوند دو پاداش به او می دهد: ثواب کسی را که در رکاب امام قرار دارد، یا اینکه او را رجعت می دهند تا ایام ظهور امام را درک کند که البته بحث رجعت مفصل است و جزء اعتقادات مسلم شیعه است.